

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О. М. Лазаревського

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
А.М. Острянко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНА ІНДУСТРІЯ ТУРИЗМУ

Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

2022–2023 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № від 1 від 31 серпня 2022 року

Розробник: Щербина Світлана Вікторівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Мова навчання – українська.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Історія та сучасна індустрія туризму» полягає у ознайомленні студентів з історичним процесом розвитку подорожей та туризму, формуванням системи гостинності у різних народів від стародавніх часів до сучасності.

Завдання навчальної дисципліни:

- розкрити джерела туризму в історії суспільства, прослідкувавши динаміку розвитку подорожей, їх мету, завдання і наслідки;
- розглянути мотивації подорожей, дати характеристики подорожуючих;
- прослідкувати зміни в географії туризму у різні періоди історії;
- виявити об'єктивні передумови і причини становлення організованого туризму і зрозуміти тенденції його розвитку і національну специфіку;
- схарактеризувати особливості українського туризму, його історію і особливості розвитку на всіх етапах, проаналізувати сучасний стан туризму;
- показати географію сучасного міжнародного туризму, головні тенденції і перспективи його розвитку.

Предметом вивчення «Історії та сучасної індустрії туризму» є соціально-економічні та політичні фактори, що впливали та визначали розвиток подорожей і туризму в різні історичні епохи. Також він включає вплив важливих елементів розвитку туризму – географічні відкриття, рекреаційне освоєння регіонів, виникнення та розвиток інституту гостинності та еволюцію транспортних засобів.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

1. Передісторія та початок організованого періоду розвитку туризму.
2. Становлення туризму як масового явища.
3. Розвиток вітчизняного туризму у ХХ – поч. ХХ ст.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість годин:	120	120
- лекції	16	6
- практичні / семінарські	10	2
- лабораторні	-	-
- індивідуальні завдання	-	-
- самостійна робота студента	94	112

Статус навчальної дисципліни _____ за вибором _____

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Історія та сучасна індустрія туризму»:

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 02	Здатність зберігати та примножувати культурні цінності на основі розуміння закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, зберігати баланс між професійним та особистим життям.
ЗК 04	Здатність висловлювати основні ідеї освітнього проекту іноземною (англійською) мовою усно та письмово.
ФК 01	Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.
ФК 09	Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей.
	Здобувач вищої освіти буде здатен
	Вільно оперувати туристичною термінологією, аналізувати динаміку розвитку мандрівок; досліджувати зміни у соціальному складі подорожуючих.
	Розуміти причинно-наслідкові зв'язки в історії туризму, прогнозувати розвиток вітчизняного і міжнародного туризму, характеризувати туристичні макрорегіони світу.
	Розробляти екскурсійні і туристичні маршрути.
	Аналізувати основні тенденції та перспективи розвитку міжнародного туристичного бізнесу.

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті

Усна відповідь, доповідь, виконання завдань

на практичному занятті

до 12 балів

Активність (доповнення, запитання)

2 бал

б) самостійна робота

до 30 балів

в) творча робота

до 10 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями: 12-10 балів – здобувач освіти у повному обсязі опрацював програмовий матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки; може узагальнювати та застосовувати набуті знання; 9-7 балів – відповідь містить незначні неточності; 6-4 бали – студент може відтворити основні положення програмового матеріалу, його відповідь неповна; 1-3 бали – студент доповнює відповіді своїх товаришів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Структура та тематичний план навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Передісторія та початок організованого періоду розвитку туризму

Тема 1. Історія туризму як наука.

Предмет, мета і завдання курсу «Історія та світова індустрія туризму». Понятійний апарат курсу (подорож, мандрівник, туризм, турист, гостинність, екскурсія). Міждисциплінарні зв'язки. Основні методи збирання та аналізу інформації. Значення подорожей для історії людства. Періодизація історії туризму. Теорія туристичної діяльності. Функції туризму у суспільстві. Форми та види туризму. Види маршрутів і турів. Умови та фактори розвитку туризму. Географія туристичного попиту.

Тема 2. Передумови виникнення подорожей і туризму у суспільстві.

Передумови виникнення і розвитку мандрівництва, подорожі в епоху первісного суспільства. Переміщення первісних людей, мотивація міграцій. Подорожі як форма міжкультурних комунікацій та ознайомлення з новими територіями. Типи міграцій етносоціальних організмів. Первісна картографія. Проблема подорожей у релігійному світогляді первісних людей.

Тема 3. Географія стародавніх подорожей. Туризм в епоху античності.

Мандрівки на Давньому Сході як складова способу життя. Відображення в релігійних поглядах різних народів проблеми «мандрівок». Шумерські та давньокитайські мандрівники. Географія подорожей давніх єгиптян. Подорожі та експедиції фінікійців і карфагенян. Видатні полководці стародавнього світу. Сутність та значення військових завойовницьких походів для подальшого розвитку подорожей, поширень знань та культурного обміну. Формування транспортної інфраструктури.

Давні світові торговельні шляхи, їх значення для розвитку подорожей. Активізація мандрівництва та подорожей в античні часи. Основні цілі мандрівництва в давнину. Видатні мандрівники Давньої Греції. Передумови формування подієво-розважальних, лікувальних та оздоровчих подорожей. Олімпійські ігри, їх значення для історії мандрівництва та туризму. Курорти Давнього Риму. Римські готелі, харчевні та шляхи як паростки майбутньої інфраструктури туризму.

Тема 4. Розвиток подорожей в епоху Середньовіччя.

Особливості середньовічної культури. Чинники розвитку подорожей і мандрівництва. Паломництво як культурний феномен. Арабські мандрівники і паломники. Місіонерські подорожі. Єрусалим — центр паломництва. Хрестові походи, їх причини, значення та соціокультурні наслідки. Історія православного паломництва.

Удосконалення транспортних засобів і будівництво доріг у середньовічній Європі. Поява перших європейських університетів. «Подорожі за знаннями» як основний вид освітянських подорожей. Торговельні подорожі купців. Географічні відкриття та їх значення. Мандрівники Середньовіччя.

Характеристика подорожей на території Київської Русі. Подорож княгині Ольги до Візантії. Перші вітчизняні мандрівники-паломники та їх внесок у відкриття та освоєння нових земель. Особливості подорожування під час монголо-татарського ярма.

Тема 5. Епоха Великих географічних відкриттів.

Епоха Відродження та його характерні риси. Великі географічні відкриття та їх вплив на зміну «картини світу». Мотиви подорожей та рекреаційних потреб. Морські торговельні та колонізаційно-завойовницькі експедиції. Причини заокеанської експансії Іспанії. Характеристика основних маршрутів. Подорожі Христофора Колумба, Васко да Гама і Магеллана. Піратські подорожі. Досягнення китайців.

Тема 6. Розвиток подорожей у епоху Просвітництва.

Подорожі та відкриття XVII—XVIII ст. Зміни в мотивації та основні види туризму в епоху Просвітництва. Найвідоміші мандрівники та подорожники. Вплив торгівлі на становлення і розвиток туризму в Новий час. Російські науково-дослідницькі експедиції XVIII ст. Просвітницький туризм і розвиток системи музеїв в Росії.

Тема 7. Соціально-економічні передумови становлення масового туризму.

Промислова революція і її вплив на життя європейців. Відродження традицій курортного лікування. «Транспортна революція».

Англія XIX ст. — країна мандрівників. Історико-географічні та соціально-психологічні причини виникнення масового туризму. Томас Кук та його роль у розвитку і становленні туризму.

Виникнення перших туристичних фірм та організацій. Поява елементів комплексного обслуговування туристів як прототипу пакет-турів. Перші путівники для туристів. Розвиток туристичного бізнесу в Європі. Формування міжнародних туристичних центрів (Франція, Швейцарія, Італія). Гірські клуби та їх роль у розвитку гірського туризму. Найвідоміші мандрівники XIX ст.

Тема 8. Туристська та екскурсійна діяльність на території України в складі Російської та Австро-Угорської імперій.

Характеристика, маршрути та чинники туристичних мандрівок українців. Роль Петра I у розвитку туризму в Росії. Освітнянські, наукові, місіонерські подорожі українців за кордон. Формування туристичної інфраструктури. Розвиток туристичної діяльності на території Чернігівщини. Готелі Чернігова.

Заснування та діяльність перших туристських організацій в Російській імперії: Акціонерне товариство «Іматри» для обслуговування російських мандрівників, «Підприємство для громадських подорожей в усі країни світу» Леопольда Ліпсона в Петербурзі; Товариство аматорів природознавства.

Напрями діяльності Кримсько-Кавказького гірського клубу та його філій. Зростання інтересу до Криму як привабливого туристичного регіону, формування туристичної інфраструктури на півострові. Діяльність Товариства велосипедистів-туристів (Російського туринг-клубу) та Російського товариства туристів (РТТ). Розвиток спортивного туризму на території Російської імперії. Організація екскурсійної діяльності у навчальних закладах.

Наукові подорожі російських та українських мандрівників у XVIII – XIX ст. Організація туристського руху в західноукраїнських землях. Політичні та соціально-економічні чинники розвитку туризму в Австро-Угорській імперії.

Заснування та діяльність краєзнавчо-туристських організацій «Плай» та «Чорногора», спортивного товариства «Сокіл», скаутської організації «Пласт» на західноукраїнських землях. **Змістовий модуль 2. Становлення туризму як масового явища**

Тема 9. Формування транспортної інфраструктури.

Удосконалення світової транспортної системи. Розвиток і удосконалення матеріальної бази та інфраструктури туризму. Характеристика основних видів транспортних засобів (залізничний, автомобільний, авіаційний).

Тема 10. Туризм – феномен ХХ ст.

Генезис міжнародного туризму у першій половині ХХ ст. Нові концепції туризму у світі у 20 – 30-х роках. ХХ ст. Виникнення і функціонування міжнародних туристичних організацій у довоєнний час. Становлення професійної освіти з туризму.

Соціально-економічні, політичні та демографічні передумови розвитку туризму після Другої світової війни. Роль ООН у розвитку світового туризму. Вдосконалення світової транспортної системи у другій половині ХХ ст. Інформаційні технології у сфері гостинності. Міжнародні туристичні організації і розвиток міжнародного співробітництва в галузі туризму.

Світовий туризм на сучасному етапі: динаміка, проблеми та перспективи розвитку. Розвиток готельного та ресторанного бізнесу. Значення геополітичного становища для формування туристичних потоків. Застосування ІТ-технологій в індустрії туризму. Розвиток великих транснаціональних корпорацій, готельних ланцюгів і ланцюгів підприємств харчування. Професійна освіта в галузі туризму. Нові види туризму і перспективи їх поширення. Вплив туризму на соціокультурне середовище. Взаємозв'язок загальносвітових процесів і сучасного стану туризму і

туристської індустрії. Інформаційні технології в міжнародному туризмі. Екологія сучасного туризму.

Тема 11. Індустрія туризму – основа розвитку ринку туристичних послуг.

Поняття «індустрії туризму». Структура індустрії туризму. Мотиви і цілі подорожей. Туризм як суспільне явище. Особливості туристичної індустрії. Підприємства туристичної індустрії. Туристичний товар. Специфіка туристичної продукції. Складові туристичної індустрії.

Тема 12. Ринок міжнародного туризму.

Особливості ринку міжнародного туризму. Загальна структура туристичного ринку. Класифікація туристичних ринків. Світовий і регіональний ринки міжнародного туризму. Сегментація попиту на послуги туризму. Методи вивчення туристичного попиту. Сучасні тенденції туристичного попиту.

Тема 13. Туристичні ресурси.

Поняття та сутність. Туристський інтерес та туристське враження. Принципи класифікації туристичних ресурсів. Загальнопоширені класифікації туристичних ресурсів. Природно-кліматичні туристичні ресурси. Класифікація природних ресурсів. Історико-культурні туристичні ресурси. Соціально-економічні туристичні ресурси. Інформаційні туристичні ресурси.

Тема 14. Тур як основний ринковий продукт.

Класифікація турів. Основні вимоги щодо розробки турів. Етапи розробки туру. Маршрут. Класифікація маршрутів. Розрахунок вартості туру. Етапи просування туру на ринок. Політика ціноутворення туристичної продукції. Життєвий цикл туристичного продукту.

Тема 15. Міжнародний туризм як соціально-економічне явище.

Соціально-економічна роль туризму. Фактори розвитку міжнародного туризму: політика і право, економіка і фінанси, культура, соціодемографічні зміни, стан транспорту та інфраструктури, розвиток торгівлі, новітні технології. Значення міжнародного туризму. Тенденції розвитку сучасного туризму. Світове готельне господарство. Санаторно-курортна діяльність у системі туристичної індустрії. Міжнародна співпраця в галузі туризму. Двостороння співпраця та багатостороння співпраця. Основні міжнародні туристичні організації. Інформаційні технології в міжнародному туризмі.

Змістовий модуль 3. Розвиток вітчизняного туризму у XX – поч. XX ст.

Тема 16. Становлення туризму в СРСР.

Екскурсійна діяльність і туризм у перші роки радянської влади. Українізація та її вплив на розвиток туристсько-екскурсійного і краєзнавчого руху. Організаційна структура керівництва екскурсійною справою. Основні напрямки роботи радянської влади по відновленню туристсько-екскурсійної справи.

Головні засади політики радянської влади в галузі туризму. Створення та діяльність акціонерного товариства «Радянський турист». Всесоюзне товариство пролетарського туризму. Розвиток масового самодіяльного туризму. Організація товариства «Інтурист».

Тема 17. Розквіт туристично-екскурсійної діяльності в СРСР після Другої світової війни.

Формування монопольних туристських структур в СРСР. Посилення централізації і адміністрування в управлінні туристсько-екскурсійною справою. Основні фактори стрімкого розвитку туризму. Досягнення радянської системи туризму.

Розвиток внутрішнього туризму і діяльність профспілок. Відновлення міжнародного туризму. Вплив «хрущовської відлиги» на розвиток туристичної діяльності в СРСР. Курортна справа в СРСР.

Створення Бюро міжнародного молодіжного туризму «Супутник». Соціальний склад рекреантів. Ідеологічна складова розвитку молодіжного туризму. Напрями діяльності БММТ «Супутник». Експедиція «Моя Батьківщина – СРСР» – стрижень молодіжного туризму. Види молодіжного туризму. Міжнародний молодіжний туристський обмін: основні організаційні форми. Основні проблеми радянської системи туризму.

Тема 18. Розвиток туристсько-рекреаційної сфери України за роки незалежності.

Закон України «Про туризм» 1995 р. Основні напрями державної політики в галузі туризму. Зміни до закону України «Про туризм» 2004 р. Програма розвитку туризму в Україні до 2005 р. Державна програма розвитку туризму на 2002 - 2010 роки. Система державного регулювання туризму в Україні. Участь України у Всесвітній туристській організації (UNWTO). Образ України як туристичної держави. Залучення інвестицій до туристичної сфери України. Туристично-інформаційні центри як осередки популяризації регіонального туризму.

Тема 19. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні к. ХХ – поч. ХХІ ст.

Роль туризму в економіці України. Матеріальна база туризму. Основні проблеми та перспективи розвитку туристичної діяльності в Україні. Місце України на світовому ринку рекреаційних послуг. Інтерес до України як до об'єкту туризму. Український туризм в оцінках вітчизняної та іноземної періодики.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Передісторія і початок організованого періоду розвитку туризму												
Тема 1. Історія туризму як наука.	2	2					6					6
Тема 2. Передумови виникнення подорожей і туризму у суспільстві.	2	2				6	7	2				5

Тема 3. Географія стародавніх подорожей. Туризм в епоху античності.	8	2				6	6					6
Тема 4. Розвиток подорожей в епоху Середньовіччя.	8					8	6					6
Тема 5. Епоха Великих географічних відкриттів.	6					8	6					6
Тема 6. Розвиток подорожей у епоху Просвітництва	6					6	6					6
Тема 7. Соціально-економічні передумови становлення масового туризму.	8	2				6	7	2				5
Тема 8. Туристська та екскурсійна діяльність на території України в складі Російської та Австро-Увгорської імперій.	10	2	2			8	6					6
Разом за змістовим модулем 1	52	8	2			42	50	4				46
Змістовний модуль 2. Становлення туризму як масового явища												
Тема 9. Формування транспортної інфраструктури.	8	2				6	6					6
Тема 10. Туризм – феномен ХХ ст.	8	2				6	8	2				6
Тема 11. Індустрія туризму – основа розвитку ринку туристичних послуг.	2	2					6					6
Тема 12. Ринок міжнародного туризму.	8					8	6					6
Тема 13. Туристичні ресурси.	8		2			6	6					6
Тема 14. Тур як основний ринковий продукт	10	2				8	6					6
Тема 15. Міжнародний туризм як соціально-економічне явище	2		2				6					6
Разом за змістовим модулем 2	46	8	4			34	44	2				42

модулем 2												
Змістовий модуль 3. Розвиток вітчизняного туризму у XX – поч. XXI ст.												
Тема 16. Становлення та розвиток туризму в СРСР	6					6	6					6
Тема 17. Туристсько-екскурсійна діяльність в СРСР	6		2			4	6					6
Тема 18. Розвиток туристсько-рекреаційної сфери України за роки незалежності	6		2			4	6					6
Тема 19. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні к. XX – поч. XXI ст.	4					4	8		2			6
Разом за змістовим модулем 3	22		8			18	26		2			24
Усього годин	120	16	10			94	120	6	2			112

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розвиток туристичної галузі у Російській імперії у II пол. XIX – I пол. XX ст.	2
2	Класифікація туристичних ресурсів	2
3	Індустрія розваг та відпочинку: історія та сучасний стан	2
4	Становлення та розвиток туризму в СРСР	2
5	Туристична галузь України у контексті загальносвітових процесів	2
Усього годин практичних занять		10

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Географія стародавніх подорожей. Туризм в епоху античності. Теми наукових повідомлень: «Гостинність у Стародавній Греції» «Олімпійські ігри в розвитку подієвого туризму»	6

	«Система гостинності Стародавнього Риму» «розвиток курортології у епоху античності»	
2	Розвиток подорожей в епоху Середньовіччя Підготувати презентацію (8 до 15 слайдів) на тему: «Християнська подорож: місіонерство та паломництво». «Вплив Хрестових походів на розвиток інфраструктури та транспорту» «Світські подорожі в середньовічній Європі. Розвиток гостинності» «Мандри на території середньовічного Китаю: основні маршрути та персоналії» «Середньовічна Індія в дискурсі мандрів» «Єрусалим як центр паломництва. Святі місця у світових релігіях».	8
3	Епоха Великих географічних відкриттів Скласти таблицю, яка б висвітлювала наукові та практичні результати подорожей часів ВГО	8
4	Розвиток подорожей у епоху Просвітництва Теми наукових повідомлень: «Піратство в історії подорожей» «Освітні подорожі епохи Просвітництва»	6
5	Соціально-економічні передумови становлення масового туризму Підготувати презентацію (8 до 15 слайдів) на тему: «Транспортна революція» «Роль Т.Кука у розвитку туризму» «Реклама туристичних мандрівок к. ХІХ – поч. ХХ ст.»	6
6	Туристська та екскурсійна діяльність на території України в складі Російської та Австро-Угорської імперій Підготовка до практичного заняття 1.	8
7	Формування транспортної інфраструктури Підготовка до практичного заняття 2.	6
8	Туризм – феномен ХХ ст. Підготовка до практичного заняття 3	6
9	Ринок міжнародного туризму Підготовка до практичного заняття 4	6
10	Туристичні ресурси Підготовка до практичного заняття 5	6
11	Тур як основний ринковий продукт Розробка туристичного маршруту територією України. Підготовка тексту екскурсії Черніговом (Чернігівською областю)	8
12	Становлення та розвиток туризму в СРСР Підготовка до практичного заняття	4

13	Туристсько-екскурсійна діяльність в СРСР Підготовка до практичного заняття	6
14	Розвиток туристсько-рекреаційної сфери України за роки незалежності Підготовка до практичного заняття 8.	4
15	Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні к. ХХ – поч. ХХІ ст. Підготовка до практичного заняття 9.	6
Усього годин на самостійну роботу		94

Методи навчання

1. Словесні методи навчання (лекція, бесіда);
2. Практичні методи навчання (виконання творчих завдань, підготовка доповідей, презентацій);
3. Проблемний виклад матеріалу;
4. Дослідницький метод навчання.

Методи контролю

1. Усне опитування, участь у груповій роботі;
2. Творчі роботи, презентації;
3. Контрольна робота.

Засоби діагностики успішності та якості навчання

- студентські проекти, презентації та виступи на практичних заняттях;
- усна відповідь;
- письмова робота.

Розподіл балів

Розподіл балів за темами

ЗМ № 1		ЗМ № 2			ЗМ № 3				Разом
T1	T2	T3		T4	T5		с/р		
12	12	12		12	12		40	100	

Розподіл балів за формами контролю

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті			
Робота на практичному занятті	5	13	до 60
Самостійна робота (розробка туристичного маршруту, оцінка туристичного потенціалу країни):	1 1	10 11	до 40
Усього:			до 100

Методичне забезпечення

1. Навчальна програма
2. Робоча програма навчальної дисципліни
3. Методичні матеріали до практичних занять
4. Теми і завдання для самостійного опрацювання.
5. Матеріали до лекційних занять.

Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові акти:

1. [Про туризм: Закон України від 15.09.95 № 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 31. – Ст. 241. – С 705 - 717.](#)
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18 листопада 2003 року № 1282-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/doc.aspx?id=209>.
3. Державна цільова програма розвитку туризму і курортів на 2011 – 2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ncrt.com.ua/index.php?page=programa>.
4. Кабінет міністрів України Розпорядження від 6 серпня 2008 р. N 1088-р Про схвалення Стратегії розвитку туризму і курортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1088-2008-p>

Основна література:

1. Абрамов В. Історія туризму. / В. Абрамов, М. Тонкошкур. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 294 с.
2. Єрмаченко В. Історія туризму / В. Єрмаченко, Ю. Іващенко, Ю. Котельникова. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2007. – 96 с.
3. Квартальнов В. Туризм социальный: история и современность / В. Квартальнов, В. Федорченко. – К.: Высшая школа, 1989. – 342 с.
4. Остапчук В.В. Історія туризму / В. Остапчук, П. Коваль, Г. Андрєєва. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. Гоголя, 2008.– 143 с.
5. Устименко Л. Історія туризму / Л. Устименко, І. Афанасьєв – К.: Альтерпрес, 2008. – 354 с.
6. Федорченко В. Історія туризму в Україні / В. Федорченко., Т. Дьорова. – К. : Вища школа, 2002. – 195с.
7. Феномен туризму: розмаїття сенсів: монографія // за ред. О.О.Красноручького, Н. І. Моїсєєвої. –Харків: Видавництво «Стильна типографія», 2019. – 252с.

Допоміжна література:

1. Білан С. Сільський туризм як фактор збереження соціальної сфери українського села / С. Білан // Вісник аграрної історії. – 2013. – Вип. 4 – 5. – С. 161 - 165.
2. Божидарнік Т. Міжнародний туризм / Т. Божидарнік, Н. Божидарнік, Л. Савош. – К.:Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.

3. Божко Л. Паломництво як соціальна практика мобільності та складова сучасного туризму / Л. Божко // *Культура України*. – 2014. – Вип. 46. – С. 171 – 178.
4. Гордієнко І. Міжнародний туризм та його розвиток в Україні / І. Гордієнко, О. Шайда. — *Науковий вісник НЛТУ України*. — 2011. — Вип. 21.6. — С. 141 – 144.
5. Гостева Н. Місце туристичної індустрії України у світі / Н. Гостева // *Держава та регіони*. – Серія: Державне управління. – 2009. – №2. – С.45 – 50.
6. Демченко Т. Самодіяльний шкільний туризм у чернігівській області в 60-х – 80-х рр. ХХ ст. / Т. Демченко, В. Оніщенко // *Туристично – краєзнавчі дослідження*. – К. 1998. – Вип. 1. – Ч. 2. – С. 258 – 268.
7. Зікеєва С. Туристична галузь України в період євроінтеграції: соціально-економічний аспект / С. Зікеєва // *Економіка і менеджмент культури*. – 2013. – № 1. – С. 61 – 66. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ekmk_2013_1_13.pdf
8. Зінченко В. Молодіжний міжнародний туризм в Україні (70-80-ті роки ХХ ст.) / В. Зінченко – К.: Інститут історії України НАН України, 2004. – 58 с.
9. Злагодух Г. Розвиток індустрії гостинності м. Києва (1920 – 1990 рр.) / Г. Злагодух // *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. – Випуск 16. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. – Том II. – 2010. – С.63 – 69.
10. Злагодух Г. Форми культурно-дозвілєвої роботи БММТ «Супутник» ЦК ЛКСМУ з іноземними туристами (70-ті роки ХХ ст.) / Г. Злагодух // *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2013. Вип. 19(2). – С. 182 – 187. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uk_msshr_2013_19\(2\)_41.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uk_msshr_2013_19(2)_41.pdf)
11. Іваненко І. Історичні аспекти розвитку туристичної діяльності в Україні / І. Іваненко, Ю. Рахматуліна // *Вісник Черкаського університету*. Вип. 177. Серія Економічні науки – Черкаси: Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2010. – С.89 – 95.
12. Капрусь О. Основні напрямки діяльності всесвітньої туристичної організації у контексті сприяння сталому розвитку туризму / О. Капрусь // *Гілея*. – 2013. – Вип. 78. – С. 369 – 373. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gileya_2013_78_113.pdf
13. Капрусь О. Реформування туристичної галузі України в контексті членства у Всесвітній туристичній організації / О. Капрусь // *Гілея*. – 2011. – Випуск 55 (12). – С. 479 – 483.
14. Квартальнов В. Орбиты «Спутника»: Из истории молодежного туризма / В. Квартальнов, В. Федорченко. – К.: Молодь, 1987. – 152 с.
15. Кифяк В. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Кифяк. – Чернівці: Книги ХХІ, 2003. – 300 с.
16. Кляп М. Сучасні різновиди туризму / М. Кляп, Ф. Шандор. – К.: Знання, 2011. – 335 с.
17. Кожухівська Р. Туризм в Україні: стан, фактори та перспектива розвитку / Р. Кожухівська // *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна*

- економіка». Сер. «Стратегія інноваційного розвитку економіки». – Тернопіль, 2012 – Вип. 3(29). С.43 – 50.
18. Король О. Підготовка кадрів для туристичних підприємств і організацій: світовий досвід та сучасний стан в Україні та Чернівецькій області / О. Король, І. Бойко // Туристично-краєзнавчі дослідження. – К.: Друкарня ФПУ. – 2005. – Вип. 6. С.427 – 433.
 19. Король О. Туристські ресурси та їх використання / О. Король // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 3. Географія. — Чернівці: ЧДУ, 1996. – С.64 – 69.
 20. Мальська М. Організація туристичного обслуговування / М. Мальська, В. Худо, Ю. Занько. – К. : Знання, 2011. – 275 с.
 21. Мальська М. Туристичний бізнес: теорія та практика / М. Мальська, В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
 22. Панкова Є. Туристичне краєзнавство / Є. Панкова. – К.: Альтерпрес, 2003. – 352 с.
 23. Петранівський В. Туристичне краєзнавство / В. Петранівський, М. Рутинський. – К.: Знання, 2006. – 575 с.
 24. Рутинський М. Географія туризму України / М. Рутинський. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 160 с.
 25. Рутинський М. Замковий туризм в Україні / М. Рутинський. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.
 26. Рутинський М. Сільській туризм / М. Рутинський, Ю. Зінько. – К. : Знання, 2006. – 271 с.
 27. Скопень М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі / М. Скопень. – К.: Кондор, 2005. – 302 с.
 28. Сокіл Т. До питання про розробку державної політики в галузі іноземного туризму в Україні / Т. Сокіл // Краєзнавство. — 2000. — № 1 – 2. — С. 98 – 104
 29. Сокол Т. Основи туристичної діяльності / Т. Сокол. – К. : Грамота, 2006. – 264 с.
 30. Стоян Т. Міжнародний туризм в Україні другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: основні тенденції становлення та розвитку / Т. Стоян // Гілея: – 2012. – Випуск 56 (1) – 2012 – С. 145 – 149.
 31. Цимбал О. Туристична сфера України як плацдарм до розвитку національної економіки та міжнародного туризму / О. Цимбал // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 2. – С.133 – 136.
 32. Чкан А. Державне регулювання сфери туризму в Україні / А. Чкан // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. 2012. №2 (18). – Том 3. – С.276 – 290. Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/chkan.htm
 33. Чорненька, Н. Організація туристичної індустрії / Н. Чорненька. – К. : Атіка, 2006. – 264 с.
 34. Шевчук А. Етапи розвитку туризму як соціально-економічного й культурно-освітнього явища / А. Шевчук // Молодіжний науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2013. – Вип. 9. – Серія:

Фізичне виховання і спорт. – С. 15 – 20. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mnv_2013_9_4.pdf

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://www.world-tourism.org/> – Сайт з інформацією про розвиток світового туризму.
2. <http://www2.unwto.org/> сайт UNWTO
3. <http://tourlib.net> - «Все про туризм - туристична бібліотека»